LAUSUNTO SIVISTYSVALIOKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOSTA VUODELLE 2026

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt valtion nuorisoneuvostolta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026 (HE 99/2025 vp), ja valtion nuorisoneuvosto kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä sivistysvaliokunnan toimialan osalta.

Valtion nuorisoneuvosto pitää myönteisenä, että vuoden 2026 talousarvioesityksessä halutaan panostaa nuoriin lisäämällä Harrastamisen Suomen mallin rahoitukseen viisi miljoonaa euroa. Tämä osoittaa arvostusta lasten ja nuorten hyvinvoinnille ja arjen tukemiselle. Monipuolisia liikunta-, kulttuuri-, taide- ja harrastuskerhoja, joiden järjestämisessä on kuultu lasten ja nuorten toiveita, pystytään jo nykyisellään tarjoamaan yli 140 000 lapselle ja nuorelle. Maksuttomat harrastukset edistävät yhdenvertaisuutta ja tarjoavat mahdollisuuksia mielekkääseen vapaa-aikaan kaikille lapsille ja nuorille taustasta riippumatta.

Valtion nuorisoneuvosto pitää tärkeänä, että hallitus on budjettiriihessä päättänyt vahvistaa opiskelijalounaiden tukea. Opiskelijalounas on monelle nuorelle tärkeä osa päivittäistä ravitsemusta ja jaksamista, ja sen tukeminen on konkreettinen keino edistää opiskelukykyä.

Vaikka vuoden 2026 talousarvioesityksessä ei esitetä suuria uusia leikkauksia opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle, valtion nuorisoneuvosto muistuttaa, että nuorten hyvinvointi ei saa jäädä talouden sopeutustoimien jalkoihin. Aiemmin päätetyt sosiaaliturvan heikennykset vaikuttavat merkittävästi nuorten ja lapsiperheiden arkeen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) uusimpien laskelmien mukaan nämä leikkaukset voivat sysätä köyhyysrajan alapuolelle jopa 27 000 lasta (Yle 24.9.2025). Myös sosiaali- ja terveysministeriön (STM) sekä THL:n yhteisvaikutusarvioiden mukaan leikkausten kokonaisvaikutukset kohdistuvat voimakkaasti pienituloisiin kotitalouksiin, erityisesti lapsiperheisiin ja nuoriin. (STM 2025.) Näiden vaikutusten huomioiminen budjettipolitiikassa on välttämätöntä, jotta nuorten hyvinvointi, yhdenvertaiset mahdollisuudet ja lapsen oikeuksien toteutuminen eivät heikkene entisestään. Nuorten asema tulee nähdä läpileikkaavana kysymyksenä koko budjetissa – ei vain yksittäisten momenttien kautta. Hallitusohjelman tavoitteet nuorten osallisuuden ja hyvinvoinnin vahvistamisesta tulee näkyä konkreettisesti budjetissa ja sen toimeenpanossa.

Taloustilanne horjuttaa nuorten tulevaisuususkoa

Nuorten tulevaisuususko on ollut laskussa (Nuorisobarometri 2024; Nuorisobarometri 2025, julkaisematon). Isot yhteiskunnalliset murrokset vaikuttavat nuorten elämään. Suomen heikko taloustilanne sekä taloudellinen kriisipuhe heikentävät erityisesti nuorten luottamusta Suomen tulevaisuuteen. Nuorten tulevaisuususkon vaalimiseen ja vahvistamiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota, sillä kyseessä on huolestuttava ilmiö, jolla on laajoja, pitkälle ulottuvia ja vaikeasti ennakoitavia vaikutuksia nuoriin itseensä sekä koko yhteiskunnan ja talouden kehitykseen. Tulevaisuususko on inhimillisen hyvinvoinnin kivijalka, ja jopa tärkein nuorten elämäntyytyväisyyttä määrittävä tekijä. Vastaavasti tulevaisuususkon menettäminen on yhteydessä moniin vaikeauksiin psyykkisen ja fyysisen suoriutumisen eri osa-alueilla (Kallunki, Valdemar; Lehtonen, Olli 2012).

Kysymys nuorten tulevaisuususkosta on merkittävä koko suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta, sillä se ohjaa nuorten elämänvalintoja liittyen esimerkiksi koulunkäyntiin ja perheenperustamiseen. Yksi konkreettinen esimerkki liittyy 2010-luvulla romahtaneeseen syntyvyyteen, joka näyttäisi olevan yhteydessä nuorten ja nuorten aikuisten tulevaisuususkon heikkenemiseen, pessimismiin ja epävarmuuden kokemukseen. Ilmiön yhteiskunnallista merkitystä voi havainnollistaa vertaamalla sitä tilanteeseen, jossa yritykset menettävät uskonsa tulevaisuuteen: ne eivät investoi, työllistä, kasva eivätkä tuota hyvinvointia. Tällaisella kehityksellä on fundamentaalisia vaikutuksia Suomelle ja suomalaiselle yhteiskunnalle.

Helsingissä 1.10.2025

Valtion nuorisoneuvoston puolesta,

Anni Kiiski

vs. pääsihteeri